ממאי ויש ליישב אומה הגירסא

ה א מיי פ״א מהלי מילה הלכה ט ופ״י מהלי טומאת מוש"ע י"ד סי" רסו סעיף א: מוש"ע י"ד סי" רסו סעיף א: מו ב מיי" פ"א מהלכות מילה שם סמג שם טוש"ע שם

רב נסים גאון אימור דאמרינן אתי עשה ורחי לא תעשה, לא תעשה גרידא, לא תעשה ועשה מי דחי. לא תעשה גרידא הוא לא תעשה הכי, יחיד ל) שאין . עמו כרת, כמו ודברים כהן לא מחמות שור רדישו וחח בכז. לא תחרוש בשור ובחמור (ויקרא ימ), לא תקיפו פאת ראשכם, ודומה להם. ויתוסף עם זה מה שנאמר במבטא השמר פן מה שנאמו במבטא השמ פן ואל, כגון (דברים כד) השמר בנגע הצרעת (שמות לד), פן תכרת ברית ליושב הארץ (שם טז), אל יצא איש ממקומו, גם הן אזהרות לאו שמי עליהם עובר על לא . שיעבר תעשה. כמו שאמרו בתלמוד נשה, כמו שאמוז בותמחז ירובין דף צו וש"נ] השמר פן ל אינו אלא לשון לא . תעשה. ומה שנמצא בתורה ממצות לא תעשה מה שאין ממצות לא תופשה מה שאין בו כרת ולא מיתת בית דין ולא ניתוסף עליו עשה, אותו דבר הוא הנקרא לאו גרידא. ודינו שכשאירע עם מצות עשה במקום אחד נקיים מצות עשה ולא נחוש לאזהרת לאו. עשה ורא נחוש לאזהרת לאר. ועיקר זה מצוי במסכת יבמות בפרק א', וכן אמרו אימור דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא, לא תעשה שיש בה כרת מי רחי. ותו לא תעשה גרידא מגלן דדחי דכתיב לא תלבש שעטנז, וכתיב גדילים תעשה לך, ידענו כי זה לא תעשה . אינו שוה בכל דבר אלא מיוחד אינו שהה בכלו הבו אלא מיחה הוא, וכי הציורו שנאמר אחריו הוא תנאי עליו וכי לא בא להזהיר אלא על לבישת כלאים חוץ ממצות ציצית, אבל מה שהוא מעורב מחוטי פשתן עם הטלית של צמר שהיא מצוה אינו נכנס בזו האזהרה אלא מותר הוא. ואמרו חכמים שדבר זה עיקר הוא שנסמוך עליו, וכי כל אזהרה שאין עמה כרת שבתורה כך היא דרכה שבעת שאירע חיוב חוכה שבעת שאיוע חיוב מצות עשה נדחה האזהרה שהיא לא תעשה ונקיים הציווי שהוא עשה, ותבוא מצות עשה ותדחה לא תעשה, כי האזהרה של לאו על זה התנאי נאמרה. ובזה הפירוש שפירשנו יסיר מלבך ספק גדול שמסתפקין בו בני אדם ושואלין עליו,
והוא שאומרין מאחר שאנו
יודעין שאוהרת לאו קשה
מציווי עשה, היאך יבא עשה
יודעין האזהרה של לאו שהיא
חמורה ממנו, ומדרך הידוע
של של מחמור דוחה הקל. ולא עוד
אל שמעומנות שווילה על דווא אלא שפעמים שעולה על דעתן . שיש בענין הזה ענין חזרה בדבר הראשון. והתשובה הוא מה שהקדמנו שהאזהרה של לאו כך נאמרה מיוחדת וכי של עשה תנאי הוא בה. וכן אמרו רז"ל וְספרי פ׳ תצאו מחלליה מות יומת וביום ווצא מחליליה מחליומודים השבת שני כבשים בני שנה שניהן בדיבור אחד נאמרו, ערות אשת אחיך ויבמה יבא עליה שניהן בדיבור אחד נאמרו, מה שאי אפשר לבשר ודם לומר שואמר אחם דירר וום לומו שנאמו אוונ זיבו אלהים שתים זו שמענו. הבן דבר זה ושמור אותו כי הוא ספק גדול והרי גלינו אותו. ומזה העיקר אמרו רז״ל . בתלמוד כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב, ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה. וסבר (רבינא) [רבא] כי לא תעשה שבקודש מוצא מזה העיקר, וכי לא ידחה מפני עשה. ולא שוה עמו רב אשי קדשים בפרק דם חטאת (דף צו)

בטומאה אלמא דלרעת דוחה את העבודה נימא דהיינו כל זמן שהיא עליו ובק"ו נילף שיקוך בהרתו כדי לעשות עבודה ועוד קשה לימא רליחה תוכיח שדוחה את העבודה ואינו דוחה שבת אף אני אביא מילה וכי תימא מילה עדיפא שדוחה לרעת הדוחה את העבודה אכתי נימא קבורת מת

מלוה תוכיח דעדיפה ממילה שדוחה ועבודה דוחה את השבת מילה דוחה אותה את המילה מולאחותו הדוחה את שבת שנדחית מפני העבודה אינו דין שתהא הלרעת הדוחה את העבודה הדוחה מילה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר הדר את השבת אפילו הכי לא דחיא שבת ויש לומר דהכי נמי הוה מלי למימר אמר וממאי דצרעת חמורה דילמא שבת איפכא ורציחה תוכיח או קבורת מת חמורה שכן יש בה עונשין ואזהרות הרבה מצוה תוכיח אלא דניחא ליה לומר (אי נמי) וממאי משום דחמירא צרעת היא שיהא דוחה דנפקא ליה מביום דמילה דילמא משום גברא הוא דלא חזי ומה דחיא שבת ועושה מתחילה ק"ו אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת פתלמוד להעמיד דבריו וסותרו אחר כך לומר ביום אפילו בשבת: תנו רבנן שאינו ק"ו כלל י ופריך ליה מיניה מילה דוחה את הצרעת בין בזמנה בִין וניק: הדר אמר ממאי דשבת חמירא דילמא צרעת חמירא. מימה שלא בזמנה יום מוב אינה דוחה אלא בזמנה בלבד מנהני מילי דתנו רבנן יימול דבברייתא דלעיל מסיק איפכא דלאו משום דלרעת חמירא אלא משום בשר ערלתו פואע"פ שיש שם בהרת יקוץ (גברא דלא חזי ורבא גופיה סבירא ומה אני מקיים יהשמר בנגע הצרעת בשאר ליה הכי לקמן ועוד למאי דקאמר מקומות חוץ ממילה או אינו אלא אפילו השתא מנלו דלרעת דוחה את העבודה מילה ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן אימא דעבודה דוחה הלרעת מק"ו שאין בה בהרת ת"ל בשר ואע"פ שיש שם ומה שבת חמורה [לרעת לא כ"ש בהרת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי ואומר ר"י דלהאי לישנא] לריך לומר דגרסינן רבה הכא ולית ליה דרבא ניחא ליה ולבסוף מאי קשיא ליה הכי קאמר דלקמן דטעמא משום דגברא לא ימול בשר ערלתו ואע"פ שיש בהרת ומה חזי וסבירא ליה כרב ספרא דפליג אני מקיים השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ ממילה אבל מילה דוחה את עליה דרבא לקמן והא דפשיט להו לרבה ורב ספרא דלרעת דוחה עבודה הצרעת מ"ם דאתיא מק"ו ומה שבת חמורה מצי למימר דמקרא נפקא להו אבל מילה דוחה אותה צרעת לא כ"ש ומאי או רבא דס"ל גברא לא חזי לדידיה לא אינו דקאמר הדר קאמר ממאי דשבת בעי קרא ועוד נראה לרשב"א יי דאפי׳ ליכא קרא דלרעת דוחה עבודה אתי חמירא דילמא צרעת חמירא שכן דוחה את שפיר אפילו לרב ספרא דלא האמר העבודה ועבודה דוחה את השבת ת"ל רב ספרא שיהא הטעם ודאי דלרעת בשר ואע"פ שיש שם בהרת לישנא אחרינא דוחה עבודה משום חומרא דלרעת מילה דוחה את הצרעת מ"מ דאתי עשה אלא איכא למימר הכי ואיכא למימר ודחי לא תעשה ומאי או אינו דקאמר הדר הכי הילכך בברייתא דלעיל סתר ק"ו קאמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי את דקאמר וממאי דנרעת חמירא דילמא לא תעשה לא תעשה גרידא האי עשה ולא משום גברא דלא חזי והכא ולקמן על מילחא דרבא דחינן בע"א ממאי תעשה הוא ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין בה בהרת ת"ל בשר דשבת חמירא דילמא לרעת חמירא שכן דוחה את העבודה וזיל הכא קא ואע"פ שיש שם בהרת תינח גדול דכתיב מדחי ליה חיל הכא קא מדחי ליה בהו יבשר קשן נמי כתיב ביה בשר בינוני ומהאי טעמא נמי ליכא למילף ביה מנלן אמר אביי אתיא מביניא מגדול לא ק"ו דעבודה תדחי לרעת דשבת אתיא שכן ענוש כרת מקמן לא אתיא שכן לחמורה דוחה לרעת לא כ״ש דדילמא מילה בזמנה הצד השוה שבהן שכן נימולין אין לתלות משום חומרא אלא משום ודוחין את הצרעת אף כל שנימולין דוחין (ט גברא לא חזי: האי עשה ולא את הצרעת רבא אמר מילה בזמנה דוחה תעשה הוא. השמר היינו לאו ולעשות היינו עשה כדפי׳ בקונטרס ואע״ג לא צריכא קרא מק"ו אתיא ומה שבת דאמר בסוף פרק הקומץ (מנחות דף דחמירא דוחה צרעת לא כל שכן אמר ליה נו:) השמר דלאו לאו השמר דעשה רב ספרא לרבא ממאי דשבת חמירא דילמא עשה מכל מקום לאו מצות עשה הוא צרעת חמירא שכן דוחה את העבודה ועבודה אלא לא תעשה שדאמר רחמנא הזהר דוחה את השבת התם לאו משום דחמירא פן תקוץ בהרת תימה היכי מלינן צרעת אלא משום דגברא הוא דלא חזי למימר דלעשות אתא לעשה הא אמר אמאי ויקוץ בהרתו ויעבוד מחוסר מבילה לקמן דאינטריך לעשות אי אתה עושה אבל אתה עושה בסיב שעל גבי רגלו הוא תינח נגעים ממאים נגעים ייםהורים מאי ויש לפרש דעשה שמעינן מדכתיב איכא למימר אלא א"ר אשי יהיכא אמרינן י לשמור ואם תאמר והא אמר בסמוך היכא אמרינן דאתי עשה ודחי את לא תעשה כגון מילה בלרעת אלמא דליכא בצרעת אלא לאו ואר"ת

ועבודה. חמורה היא שדוחה שבת בתמידין ומוספין וקרבנות לבור שומנם קבוע: מילה דוחה חותה. את הלרעת כדתניא לקמן ימול בשר ערלתו אפילו במקום בהרת יקוץ: ומה או אינו דקאמר. דמשמע או אינו כן כמו שאמרנו אלא אפי׳ מילה נמי בכלל מחלליה

מאי קשיא ליה דקא הדר ביה: הדר המר תנה. לנפשיה ממחי דלרעת חמורה משבת דתימא ק"ו: דילמא שבת חמורה כו'. דהאי דלרעת דוחה עבודה ממאי דמשום חומרא דלרעת היא דילמא הא דלא אמרינן ליה יקוץ משום דגברא דלא חזי הוא כדלקמן דאי נמי קיין מחוסר טבילה והערב שמש והיום לא יעבוד (ה) וטבול יום דמלורע כמלורע הילכך מחלליה מות יומת אפילו במילה ועל כרחך שמיני ימול תדחה אצל שאר ימים: בין שלה בומנה. כגון קטן חולה והמתינו לו עד שיבריה: בשר. ריבויא הוא ולדרשה: ה"ג ל"א מאי טעמה חמי עשה ודחי לה תעשה. מ"ט מילה דוחה לרעת דאתי עשה דימול ודחי לא תעשה דהשמר (כ) לך דהכי קי"ל בפ"ק דיבמות (דף ג:) דאתי עשה ודחי לא תעשה: האי עשה ולה מעשה הוא. השמר לה מעשה הוא ולעשות ככל אשר יורו (דברים כד) היינו עשה: תינח גדול. בר עונשין דכתיב ביה בשר וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו (בראשית יו) והאי בבר עונשין משתעי מדמחייב ליה כרת וקטן נמי בזמנה ביום השמיני כתיב ביה בשרי וביום השמיני ימול בשר ערלתו: בינוני. כגון שלא בזמנה ולאו בר עונשין ואביו מלווה עליו נפקא לן מהמול לכם כל זכרה) (קדושין דף כט.): אמיא מבינית. הלד השוה שבהן שנימולו ודוחין את הלרעת אף אני אביא בינוני שנימול וידחה הלרעת: לא לריכה קרה כו'. וכי התיה קרה לשלה בזמנה של בינוני: דגברה לה חזי. קס"ד מפני שהוא טמא והיינו דפריך ויקון ויטהר ויעבוד: מחוסר טבילה. ולא חזי לעבודה בהאי יומא ומשום למחר דליתא לעבודה קמן לא מדחי: נגעים טהורין. כגון בהק ופרחה בכוליה ובכולהו איתרבו לאיסור קצינה בסיפרי¹⁰ אין לי אלא משנוקק לטומאה עד שלא נוקק לטומאה מניין ת"ל ככל אשר יורו: אלא אמר רב אשי. הא דאמרינן שבת חמירא מלרעת אע"ג דדחייה לרעת לעבודה לאו חומרא דידה הוא אלא היינו טעמא כי אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה כגון מילה בלרעת דבשעת קלילה דמיעקר לאו מקיים עשה וכן לינית דכלאים בשעת לבישה מיעקר לאו ומקיים עשה אבל נרעת הנקננת משום עבודה בעידנא דמיעקר לאו

דמקשה שני קושיות וה"פ דהוכחה שלו היא כיון דלא אמרינן דיקון בהרמו ויעבוד כמו שפרש"י והא וודאי די"ל ק"ו מיפכל דיקון בהרתו בשביל עבודה כתו שהקשו התום' אך כאשר חזינן בשום פעם דאי אפשר כחשר חזיק בשום פעם דחי חפשר לו לקוך הבהרת ואעפ"כ לא יעבוד ודאי לאו חומרא דעבודה הוא אלא חומרא דלרעת ולפי זה מחשה הכא דילמא שבת חמירא בשבת וא״כ שוב לא יכול ללמוד הק"ו איפכא דיקון בהרתו משום טבודה הא כבר ניחנה הטבודה עבודה הח כבו מענה העבודה לידחות מפני הלרעת בשבת וממילא נתבטל גם הק"ו הזה:, בקופן, גם בינם כל. בעובות נה, 7) [מיקרא יבן, 6) [בראשים יז], 1) [מצא כד מן, 1) גיר׳ הרש״ל ופריך ליה מיניה וביה ונוכל לומר דהאי מנא באו אינו דקאמר כולה דהאי מנא באו אינו דקאמר כולה ופריך ואימא איפכא או מת מצוה תוכיח עכ"ל ואין הגירסא זו מוכרחת דא"א לפרש כן בדברי ט) וע' מוס' בעירובין דף לו.ד"ה השמר:, י) גיר' רש"ל ועי"ל מרי לעשות כתיבי בהרא זה חדא לטשה וחדה לטושה בחיב וכו׳ וא"ת והא אמר כו";, ל) דוע"ע מום' כמובות מ. ד"ה ניתין.

תורה אור השלם

ו וביום השמיני ימול בשר אָן יְרוּה: 2 הַשְּׁמֶּר בְּנָגֵע הַצְּרַעַת לְשְׁמֵּר מְאד וְלַצְשׁוֹת בְּכל אֲשֶׁר יוֹרוּ אֶתְכָם הַבְּהַנִים הַלְוִיִם בַּאֲשֶׁר צויתם תשמרו לעשות:

ז וערל זְבָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אָת בְּשַׂר עָרְלְתוֹ וְנְבְרְתָה הָת בָּשַּׁר הָהִוֹא מֵעַמֶּיהָ אֶת הַנָּפֶּשׁ הַהִּוֹא מֵעַמֵּיהָ אֶת בַּרִיתִי הַפַּר: בראשית יז יד

הגהות הב"ח

(A) רש"י ד"ה דילמא שכת וכו' דטבול יום: (3) ד"ה ה"ג ל"א יכו׳ דהשמר דהכי כל״ל ותיבת לך נמחק: (ג) תום' ד"ה הדר וכו' אלא משום דגברא:

גליון הש"ם

גמ' ת"ל ביום אפי' בשבת. עיין חולין דף פד ע"ב ברש"י ד"ה שודלה ול"ע: שם ואע"פ שיש שם בהרת. עיין נר"ס רפ"נ דחלה: תום' ד"ה האי ובו' שכן נכרתו עליה בריתות. עי' ינמות ה' ע מוד"ה שכן:

> מוסף רש"י הובא בסוף המסכת.

רבינו חננאל

ת"ר מילה דוחה צרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה. פי כתיב בצרעת השמר בנגע הצרעת, ואמרו חכמים כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בל״ת. כלומר השמר אינו אלא בל״ת. כלומר יכיון דכתיב השמר הנה הזהיו שלא לחתוך הצרעת מכל מקום שהיא, והתיר במילה אם יש צרעת בערלה מותר לו בין ביום השמיני שהוא זמן המילה כדכתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו, בין אירע לו אונס כגון חולי לקטן וכדומה לו ולא מל בשמיני, חייב לימול כל זמן שיסור

ראתי עשה ודחי ל"ת כגון מילה בצרעת א"נ מנסי ציצית וכלאים דבעידנא דמתעקר לאו קא מוקי' עשה הכא בעידנא דמתעקר ללאו לא קא מוקים עשה והא דרבא ורב ספרא

תנאי דלא נקטינן אלא לסימנא בעלמא ואם תאמר והא דקי"ל דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה נגמר ממילה בצרעת דדחי וי"ל מה למילה °שכן נכרתו עליה י"ג ברימות י: רבא אמר מילה בזמנה לא צריבא קרא. והילכך האי בשר דכתיב בה אם אינו ענין לזמנה תנהו ענין לשלא בזמנה ואו אינו דקתני הוה מפרש רבא כלישנא אחרינא:

האונס, והיא הנקראת מילה שלא בזמנה כלומר שאינה ביום השמיני. וגם במילה שאינה ביום השמיני יש למל לחתוך הערלה אע״פ שיש בה צרעת, והתורה שלא בזמנה כלומר שאינה ביום חשמיני. וגם במילה שאינה ביום השמיני יש למל לחתוך הערלה אע"פ שיש בה צרעה, והתורה שהוהיה אל לחתוך הערלה בע"ל שיש בה צרעה, והתורה שהוהיה השל לחתוך הערכה לגבי ימול בשר של הלבר זה הפירוש שפיושנו מזו הברייתא, ביח"י כמול בשר על הלו הוצים שם בחרת. או אינו אלא אפילו מילה, ומה אני מקיים ימול בשר על בשר אנ"פ שיש שם בחרת. לא תעשה בצרעת שנאמר השמר כרי, עשה שנאמר ולעשות, ופשוטה היא. תינה גדול כתיב ביה בבשר שנאמר ועל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה את בריתי הפר הכרב ונכרתה שמעין מינה שהוא גדול, ואם לא מל אותו אביו ונשאר עול וגדל חייב למול עצמו, קטן מי מחה ברי ביה בשר שנאמר ועל אם של שהוא בדיל, ואם לא מל אותו אביו ונשאר עול וגדל חייב למול עצמו, קטן מי מחים ביה בשה שנאמר ומול השנים, הגדול שהוא בר עונשין והקטן שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו. (ודרשת) (ודרשת) בשר אע"פ שיש שם בהרת, אילו השנים, הגדול שהוא בר עונשין והקטן

דקלילה אכתי לא מקיים עשה

דעבודה הילכך מידחיא עבודה

ממילא ולאו חומרא דלרעת הוא:

. אמאי וניתי עשה ונידחי לא תעשה. אמר רבינא אין עשה דוחה את לא תעשה שבמקדש דתניא כו', רב אשי אמר יקדש עשה הוא ואין אמה ינויד פשהור ודי ארופטה ובמסכת נוירות בפ"ב נוירין (דף נחן אמרו ערור (ומאן דקא מודי ליה) (ומאן דמוקים) לקרא למידחה עשה דרוהה אר עשה דרוה את לא תעשה נעשה. ובמסכת נוירות בפ"ב נוירין (דף נחן אמרו ערור (ומאן דקא מודי ליה) (ומאן דמוקים) למה שתמצא לא תעשה ועשה, לאו גרידא מנא ליה. יליך מגדילים ראמר קרא לא תלבש שעטנו, הא גדילים תעשה לך מהן. וכל מה שתמצא בתלמוד דאתי עשה ודחי לא תעשה מזה העיקר שהקדימו הוא. וזה הדין בלאו גרידא בלבד, אבל לא תעשה ועשה וכל שכן לא תעשה שיש בו כרת אין עשה דוחה אותם. ואנו מבארין לך זה ונאמר כי כל מצות לא תעשה שבתורה שענש בה כרת לא דחיא לה מצות עשה. כי התנאי שנאמר בערות אשת אחיך שהוא היתר היכום בה שנאמר (דברים כה) יכמה יכא עליה, לא כא אלא באשת אח גרידתא